

Červená

DOKUMENTÁRNÍ FILM OLGY SOMMEROVÉ

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH SVĚTOVĚ PROSLULÉ OPERNÍ PĚVKYNĚ A HEREČKY SONI ČERVENÉ

KAMERA OLGA ŠPÁTOVÁ ZVUK PETR PROVAZNÍK ELIŠKA BEJČKOVÁ PETR KAPELLER RICHARD MÜLLER STŘIH JAKUB HEJNA
PRODUCENT PAVEL BERČÍK KOPRODUCENT ČESKÁ TELEVIZE - TPS ALENY MÜLLEROVÉ
KOPRODUCENTKY DADJA ALTENBURG-KOHL ZUZANA MISTRÍKOVÁ LUBICA ORECHOVSKÁ SCÉNÁŘ A REŽIE OLGA SOMMEROVÁ

PRODUCENT

evolution films

KOPRODUCENT

Česká televize

MuMo
Museum Moravskoslezsko

PulsRes

ZA FINANČNÍ PODPORY

státní fond
kulturního dědictví

PARTNER

BLÍŽKOSOBĚ
KINOLIB

PARTNER DISTRIBUCE

PRAŽSKÉ
JARO

DISTRIBUJTE

Červená

Celovečerní dokumentární film Olgy Sommerové o světově proslulé operní pěvkyni a herečce Soně Červené je příběhem ženy, jejíž malé dějiny, soukromý a profesní život byly ovlivněny velkými dějinami Evropy 20. století. Její umělecká dráha čítá sto operních rolí ve čtyřech tisících vystoupeních na jevištích pěti kontinentů.

rok výroby: 2017

délka: 83 min.

země: Česká republika

Režie: Olga Sommerová

Scénář: Olga Sommerová

Kamera: Olga Špátová

Zvuk: Petr Provazník, Eliška Bejčková, Petr Kapeller, Richard Müller

Střih: Jakub Hejna

Producent: Pavel Berčík - Evolution Films, s.r.o.

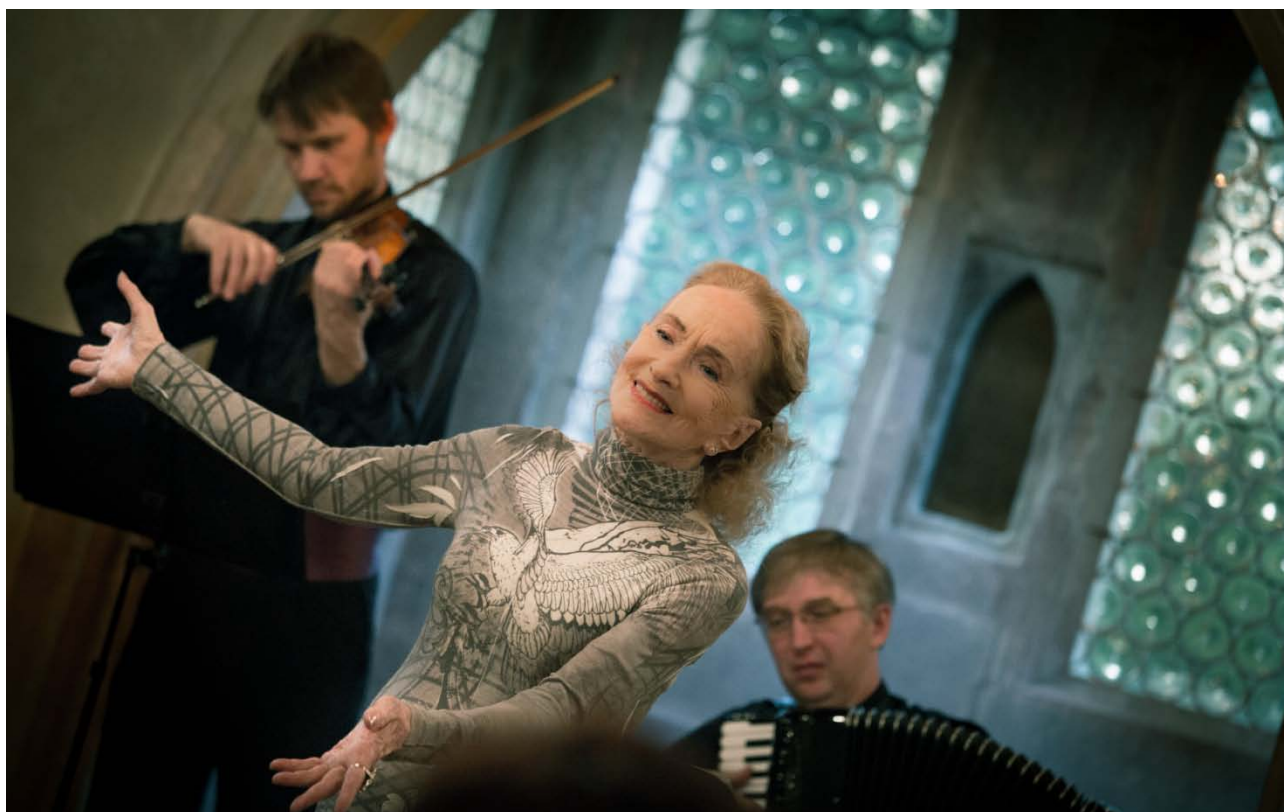
Koproducenti: Česká televize - TPS Aleny Müllerové, Nadace DrAK Museum Montanelli - Dadja Altenburg-Kohl, Pubres s.r.o. - Zuzana Mistríková, Ľubica Orechovská

Film vznikl za podpory Státního fondu kinematografie

Web: www.sonacervenafilm.cz

Teaser: <https://youtu.be/WewT3RTWnPA>

Foto ke stažení: www.dropbox.com/sh/12buulthp03pjhl/AADlyHIDWyoGOerx5kbSCK7ga?dl=0

Kontakt pro média: Silvie Marková, SMART Communication s.r.o., E: markova@s-m-art.com, M: +420 604 748 699, Újezd 21, 118 00 Praha 1 - Malá Strana

O FILMU

Celovečerní dokumentární film Olgy Sommerové o světově proslulé operní pěvkyni a herečce Soně Červené je příběhem ženy, jejíž malé dějiny, soukromý a profesní život byly ovlivněny velkými dějinami Evropy 20. století. Její umělecká dráha čítá sto operních rolí v pěti tisících vystoupeních na jevištích pěti kontinentů.

Soňa Červená, pravnučka věhlasného výrobce žesťových nástrojů Václava Červeného, se narodila v roce 1925 do rodiny pražského advokáta, zakladatele kabaretu Červená sedma Jiřího Červeného. Rodinná tragédie počala po nacistické okupaci Československa, kdy byl Sonin otec gestapem transportován do Terezína a matka do koncentračního tábora v Ravensbrücku. Po válce uprchl Sonin manžel pronásledovaný StB z Československa a Soňa svoji kariéru započala v americkém muzikálu *Divotvorný hrnec*, který uváděli Voskovec s Werichem ve zcela vyprodaném Hudebním divadle v Karlíně.

Po komunistickém převratu byla Sonina matka zatčena a uvězněna na Pankráci, kde za podivných okolností během tří dnů zemřela. Její osud, právě tak jako osud její dcery Soni, poznamenala nacistická i komunistická moc.

Soňa měla v Československu za sebou stovky představení v muzikálech, řadu rolí v brněnském operním angažmá, filmy, nahrávky a koncerty. Komunistická moc ji však řadila mezi nepřátele a odborové a stranické orgány pražského Národního divadla jí zapověděly už dohodnuté angažmá v opeře. Využila proto pozvání Státní opery v Berlíně, kde jí po jediném představení nabídli stále angažmá a kde byla také poctěna významným oceněním *Komorní pěvkyně*.

Její devízou byly úchvatná barva hlasu, dokonalá příprava, bezvýhradná oddanost jevišti a naprostá spolehlivost výkonů. Proto ji v létě 1961 angažoval šéfdirigent Berlínské filharmonie Herbert von Karajan do Salcburku. Když do slavnostních her zasáhla jako blesk zpráva o stavbě berlínské zdi, nabídl jí angažmá ve Vídni. Rozhodla se berlínskou zdi projít, odejít do světa, právě tak jako české operní hvězdy Ema Destiniová a Jarmila Novotná. Všechny tři pražské rodačky byly světově proslulé, všem třem zasáhly do soukromého a profesního života politické režimy.

Po útěku na Západ byla Soniným prvním angažmá Carmen v San Francisku, kde zpívala po boku slavného Maria del Monaca. Vystupovala v San Francisku, Los Angeles, San Diegu, Seattlu a Chicagu, v operních domech od Palerma a Říma po Rouen a Glyndebourne – tam se na jevišti sešla s Lucianem Pavarottim. Od Barcelony přes Curych a Amsterdam po Bělehrad a zpět do Frankfurtu – tam se pracovně sešla i s Plácidem Domingem. Červenou zavedlo účinkování do milánské La Scaly, do pařížské Velké opery i na řadu amerických pódíí. Jedenáct sezón zpívala v opeře v San Francisku, sedmkrát se objevila v Bayereuthu.

V San Francisku učila sólisty Janáčkovu *Její pastorkyni* česky, pak i ve Wexfordu, v Kolíně nad Rýnem. V Brémách zase pak Janáčkovu *Káťu Kabanovou* a *Věc Makropulos*. Všechna tato Janáčkova díla

přeložila do angličtiny, němčiny a francouzštiny, aby pěvci, kteří je zpívají v češtině, věděli, o čem zpívají.

Za vynikající výkony a reprezentaci byla ve Frankfurtu nad Mohanem podruhé jmenována *Komorní pěvkyní*. Spolupracovala s režiséry Waltrem Felsensteinem i Wielandem Wagnerem, s dirigenty Herbertem von Karajanem i Rafaelem Kubelíkem.

Po uzavření čtyřicetileté operní dráhy získala nabídku prestižního činoherního divadla Thalia z Hamburku. Hlavním režisérem se jí stal Robert Wilson a hudebními skladateli Tom Waits a Lou Reed. Hostování s muzikálem *The Black Rider* nadchlo Vídeň, Paříž, Berlín, Amsterdam, Janov, New York, Hongkong, Londýn, San Francisco, Sydney a Los Angeles a s muzikálem *Time Rocker* dokonce i Rio de Janeiro.

Po třiceti letech emigrace se Soňa vrátila do Prahy, aniž ztratila svoji perfektní češtinu: „Všechno mi vzali, ale svoji rodnou řeč jsem si vzít nenechala.“

Ve svých 77 letech započala svoji druhou českou kariéru. Dosud účinkovala v pěti operách v Národním divadle. Březinovu a Nekvasilovu operu o procesu s Miladou Horákovou *Zítřka se bude...* sama iniciovala, právě tak jako operu *1914*, když požádala amerického režiséra Roberta Wilsona, aby se jí ujal ve svém třetím pražském hostování. V předchozí inscenaci Roberta Wilsona *Věc Makropulos* ztvárnila hlavní roli.

Navzdory dějinným turbulencím 20. století si zachovala svoji čest a noblesu. Nikdy se nevzdala svého češství, na němž lpěla jako vlastenka. Soňa Červená je nejenom svojí světovou uměleckou kariérou, ale i mravní integritou velkou ženou tohoto národa.

SOŇA PROŠLA BERLÍNSKOU ZDÍ

V Berlíně jsem zpívala krásné velké role ve Staats Oper unter den Linden, to byla mezinárodní Opera. A když tam začali stavět tu zeď, věděla jsem, že ten svět zazdívají.

Česká státní agentura mi nařídila, abych se vrátila. A já jsem věděla, že když se vrátím, tak už mě nikdy nenechají vyjet a už mě snad nikdy nenechají zpívat. Ta zeď všechno zazdila, všechny moje plány a naděje. Tak jsem se rozhodla, že tou zdí projdu. Bylo to nejtěžší rozhodnutí mého života, protože můj otec ještě žil a já věděla, že už ho nikdy neuvidím.

Ta zeď se stavěla v létě 1961, v Berlíně byl pořád ještě jeden přechod do Západního Berlína, takzvaný Checkpoint Charlie pro cizince, a já jako Češka jsem směla projíždět tou zdí.

Nechtěla jsem porušit smlouvy, a tak jsem si říkala, že půjdu 9. ledna 1962, devítka je moje šťastné číslo. Ale 4. ledna mi zatelefonovala jedna kolegyně a řekla: „Spadla klec, Checkpoint Charlie je uzavřen.“ A já jak jsem byla, myslím, že na plotně se mi ještě něco vařilo, jsem chytla toho svého tehdejšího pejska, tu svoji Kačenku, nastoupila jsem do auta a jeli jsme. Všechno jsem nechala ležet. Přijeli jsme k Checkpoint Charlie, tam byl strašný zmatek a takový mladý východoněmecký policista říkal: „Nemůžete tady projet, musíte si obstarat povolení svého vyslanectví.“ Já jsem věděla, že to by byl konec jít na vyslanectví a chtít povolení. Tak jsem řekla, a to poprvé a naposledy v životě: „Soudruhu, večer zpívám v Lipsku a musím tady s tou mercedeskou zajet nechat spravit spojku, už to zase zlobí. Já se za dvě hodiny vrátím a jedu do Lipska. A jestli mě teď nepustíte, tak si to budete muset s lipským rozhlasem vyřídit. Budete mít potíže.“ A ten kluk měl takové krásné hnědé oči jako laň a řekl: „Tak jedte, ale je to naposledy.“ A bylo to naposledy.

OLGA SOMMEROVÁ O HRDINCE SVÉHO FILMU

Film **Červená** jsem koncipovala jako příběh Soniných malých dějin ovlivněných velkými evropskými dějinami 20. století. Otec Jiří Červený, zakladatel kabaretu Červená sedma, byl jako intelektuál za války deportován do Terezína, její matka Žofie z politických důvodů do koncentračního tábora v Ravensbrücku. Po válce se matka pěšky vrátila domů, ale po třech letech se o ni začala zajímat komunistická Státní bezpečnost, zatkla ji a po třech dnech ji na Pankráci zabila. Soňa druhý den v noci z patologie maminku unesla a pochovala na Vyšehradě. Život nám předestírá absurdity, na které spisovatelé často nemají. Archiv bezpečnostních složek, kde jsou uloženy materiály Státní bezpečnosti na Soňu i její matku, sídlí v bytě, který patřil matce Žofii a kde Soňa vyrůstala. Soňa nás provedla salonem, svojí a matčinou ložnicí, kde jsou dnes kancelářské stoly a počítače.

Před svými pronásledovateli Soňa unikla do Východního Berlína, kde dostala angažmá ve Státní opeře. Když se v roce 1961 postavila berlínská zeď, Soňa riskantně projela proslulým přechodem Checkpoint Charlie, když obelhala východoněmeckého policistu.

Za týden poté, ještě v uprchlickém táboře dostala nabídku angažmá v Deutsche Oper. Nejslavnější rolí v Sonině kariéře byla Carmen, kterou zpívala 156x na jevištích tří kontinentů.

Sonin pradědeček Václav Červený byl proslulým výrobcem žesťových nástrojů, které u něj objednával Franz Josef pro rakousko-uherskou armádu. Málokdo ví, že vynalezl i saxofon, ale protože neměl na patentování, pan Sax si ho přivlastnil a nechal patentovat. Ve filmovém archivu jsme náhodou objevili reportáž o tom, že saxofon pochází z Čech.

Když jsme se Soňou odjeli točit do Berlína, navštívili jsme i Státní operu, kde začínala. Namísto rudých plyšových sedadel, zrcadel a pozlacených balkonů jsme se ocitli na staveništi rekonstruované Opery. Ale Soně to nevadilo, chodila mezi dělníky po jevišti jako někdejší diva a říkala, že je šťastná, že tam zase může stát jako kdysi. Navzdory dějinným turbulencím 20. století si Soňa zachovala svoji čest a noblesu.

Přestože ji komunistický režim připravil o rodnou zemi, nikdy se nevzdala svého češství, na němž lpěla jako vlastenka, nikdy neztratila svoji perfektní češtinu a v osmdesátých letech v San Francisku dokonce přiměla vedení opery, aby nastudovalo Janáčkovu Její pastorkyňu v češtině. Všem účinkujícím přeložila libreto do angličtiny, francouzštiny a němčiny a učila je české výslovnosti.

Jednadvadesátiletá Soňa se pořád směje, ustavičně se na něco těší, stále chce pracovat. Právě teď studuje ve Stavovském divadle roli v Lorcově Krvavé svatbě, kterou režíruje duo SKUTR.

Soňa narozená ve znamení Panny je vždycky perfektně připravená na svoji roli, ale také na svůj život. Nebo i na smrt. U architekta Josefa Pleskota si objednala černý žulový náhrobní kámen, který musel jeřáb přenést přes zeď hřbitova v Hradci Králové. Soňa se rozhodla, že svůj poslední odpočinek najde v hrobce pradědečka Václava Červeného. Když položí k náhrobní desce se jménem Soňa Červená květiny, směje se: „Vím, že tam budu muset jít, ale nespěchá to!“ Ale já říkám: „Soňo, až to tady lidi uvidí, tak si budou myslet, že už jsi v Pánu!“ A Soňa odpovídá: „Tak to budu ještě dlouho žít.“

ROZHOVOR S OLGOU SOMMERVOU

Často se věnujete osudům zajímavých a inspirativních žen, k Soně Červené se dokonce vracíte. Co Vás přimělo zpracovat nakonec její životní příběh do celovečerního dokumentu?

Když bylo Soně osmdesát let, oslovila jsem ji, aby se mnou spolupracovala na filmu Moje 20. století o třech umělkyních, pražských rodačkách, jejichž život a tvorbu ovlivnily dva totalitní režimy, nacismus a komunismus. Ve filmu se chronologicky prolínaly osudy pěvkyně Soni Červené, výtvarnice Adrieny Šimotové a spisovatelky Lenky Reinerové. Nakonec jsem je seznámila při natáčení úvodní scény filmu, kde jsme přes jejich postavy a obličeje promítali archivní záběry z historických zvrátů roků 1939, 1945, 1948, 1968 a 1989.

Se Soňou jsme natáčeli v Praze a v jižní Francii na jejím „vejminku“, kde zahanbovala náš unavený štáb svojí vitalitou. Běhala po kamenech u moře, a večer nám říkala, že by mohla skály lámat. Tak jsme jí po straně začali říkat osmdesátiletá holka.

Sonin osud jsem znala, a věděla jsem, že jsem v tomto filmu nemohla obsáhnout její slavnou zahraniční kariéru, ani její dramatický životní příběh, věznění matky v nacistickém koncentračním táboře, smrt matky v komunistickém žaláři na Pankráci, Sonin útěk skrze Berlínskou zeď, ani takové absurdity jako natáčení dokumentů StB o Soně a matce v Archivu bezpečnostních složek, který se nachází v bytě, kde Soňa s matkou kdysi bydlela.

A jednoho dne mi najednou přiletěl nápad – natočím o Soně celovečerní film. Zavolala jsem jí, a ona okamžitě řekla ano.

Jak se Vám se Soňou Červenou spolupracovalo?

Soňa je profesionálka tělem i duší, spolehlivá, dochvilná, zodpovědná, oddaná svému umění. Pracovat s takovým člověkem je úlevné. A navíc, Soňa je inspirativní osobnost, nejenom že přinášela nápady mému filmu, ona po celý svůj život inspirovala své profesní kolegy. Například v San Francisku po jejím naléhání nastudovala tamní Opera Janáčkovu Její pastorkyňu v originále, tedy v češtině. V Praze vybídla skladatele Aleše Březinu a režiséra Jiřího Nekvasila ke vzniku opery o Miladě Horákové. A inscenace amerického režiséra Roberta Wilsona 1914 byla také její myšlenkou.

Měla jste pocit, že se během poměrně dlouhého času, který jste se Soňu Červenou v posledních letech strávila, nějak změnila?

Především se změnil náš vztah z profesionálního v přátelský. Soňa je integrovaná osobnost, mezi osmdesáti a devadesáti se už změnit nemůže.

Život v současnosti přináší často jiný typ překážek, komplikací i výzev, než kterým čelila Soňa Červená. V čem si myslíte, že jsou její životní postoje užitečné pro dnešního člověka, který se již většinou nesetkal se zběsilostí nacismu či komunismu 50. let (a mnohdy ani s ubíjející bezkrevnou dobou normalizace)?

Znáte výrok Santayany, který se často cituje? Národ, který nezná vlastní minulost, si ji bude muset zopakovat. Proto jsem natočila tento film a mnoho dalších s lidmi, kteří byli oběťmi těchto dvou režimů anebo se proti nim vymezili jako odbojáři. Česká země byla jako stvořená k tomu, aby byla pro sousední velmoci ptáčkem k sezobnutí. Proto je pro nás životně nutné, abychom byli součástí Evropské unie a NATO. Sklon k totalitnímu ovládnutí společnosti opět vystrkuje rohy ve středoevropských zemích, a nejenom tam. Film o Soně je výzvou k tomu, abychom si nenechali vzít svobodu, právě tak jako si ji nenechala vzít Soňa Červená po celý svůj život.

OLGA SOMMEROVÁ

filmová dokumentaristka a pedagožka

Narodila se 2. 8. 1949 v Praze. V roce 1977 absolvovala FAMU – katedru dokumentární tvorby. V letech 1991–2002 vyučovala na pražské FAMU, od roku 1994 vedla osm let katedru dokumentární tvorby. V roce 1995 byla na základě habilitační přednášky Dokumentární film – má láska jmenována docentkou. Od roku 2005 do roku 2009 vyučovala jako mimořádná profesorka na Akademii umění v Banské Bystrici. Natočila 125 dokumentárních filmů, za něž získala čtyřicet cen na domácích a mezinárodních filmových festivalech. Ve svých filmech se zabývá sociálními tématy a mezilidskými vztahy, později pak i významnými osobnostmi a fenomény společenského a uměleckého života, feminismem a nedávnou historií naší země. Na základě úspěšného filmu *O čem sní ženy* vydala tři stejnojmenné knihy rozhovorů a knihu *O čem sní muži*, které se staly bestsellerem.

Výběr z filmografie:

S tebou, táto (1981) (*Cena ministra kultury NDR, Lipsko 1982, Čestné uznání FČSF Piešťany 1982, Hlavní cena za dokument, Academiafilm 1982, Cena ministerstva školství, Academiafilm 82, Cena studentské poroty, Academiafilm 1982*), Máte rádi Smetanu? (1989),

Baví mě vyhrávat (*Cena CONI, Budapešť 1989, Cena CONI za nejlepší dokument, Torino 1990*), Miluj bližního svého! (1990), Feminismus po česku (1994), Mít nebo být? (1995) (*Grand Prix Ekofilm, Ostrava 95*), Nesmrtelná hvězda Božena Němcová (1997), Požehnaný prokletý básník Bohumil Hrabal (1998) (*Trilobit 1999*), O čem sní ženy (1999), Občan Kinský (2000) (*Zvláštní cena poroty, TSTTT Uherské Hradiště 2000, Cena mezinárodní poroty, EKOFILM, Český Krumlov 2001*),

Ztracená duše národa (2001) (*Trilobit 2002*), Konec světa v srdci Evropy (2002) (*Hlavní cena na festivalu Ústí nad Orlicí 2003*), Máňa po deseti letech (2003), Sedm světů (2008), Drž rytmus! (2009) (*Hlavní cena na festivalu Ústí nad Orlicí, Cena na Art and Film festival Telč 2010, Cena Vize 97 Dagmar a Václava Havlových na festivalu Zlatá Praha 2010*), Charta 77 (2009), Věra 68 (2012) (*Cena poroty Ústí nad Orlicí 2012, Čestné uznání FICTS Milano 2012, Trilobit 2013, Zlatý ledňáček, Finále Plzeň 2013, Cena za nejlepší dokument MIDA Šanghaj 2013, 2. cena ATLANT, Lipetsk, Rusko 2013*), Magický hlas rebelky (2014) (*Křišťálový globus Cena diváků 49. MFF Karlovy Vary*).